

Universitätsbibliothek Wuppertal

De M. Valerio Probo Berytio

Aistermann, Josef

Bonnae, 1910

Praefatio

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-3032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-3032)

PRAEFATIO

Haec quaestionum Probianarum capita scripsit reliquiasque Berytii collegit scriptor, dum Bonnae uersatur Almae Matris alumnus, seminarii philologorum sodalis. Iam a schola magistrisque deuertens hanc dissertationem, quam amplissimus philosophorum ordo praemio exornauit, edidit signum pietatis.

Eo maxime scriptor intendit, ut conlata omni M. Valerii Probi memoria aetatem, qua fuisset ille, definiret rationemque Berytii et scriptorum Latinorum interpretis et grammaticae disciplinae magistri inlustraret describeretque. Neque tamen quo est pondere et ambitu hoc munus absoluit, sed instituit tantummodo. Iam concisis uerbis exponet quid profecisse sibi uideatur, quid restet.

Atque interpretandi officio quomodo M. Valerius Probus functus esset cognoscebatur exemplis ex adnotationibus ad Terentium Vergiliumque conlatis disciplinae Graeca comparata. Dein iudicium prolatum est de Probo, cum perpenderet quam rationem secutus esset grammaticus in recensendis interpretandis existimandis scriptoribus. Probi igitur Berytii aetate accuratius definita, disciplinae eruditionisque complexu circumscripto, interpretandi, existimandi, generis dicendi proprietatibus cognitis iam munitiore uia insistet qui de uestigiis Probi in scholiis ad Persium obuiis et de adnotationibus ad Iuuenalis carmina nomine Probi insignitis acturus est.

Quod ad studia grammatica Probi attinet, Quintilianum et Terentium Scaurum hic illic auctoritate Probi nisos esse uel placita eius retulisse euinci posse uidebatur. Quae Gellius adsumpsisset ex M. Valerii Probi commentariis quorum multos se inspexisse professus est, deinceps disputatum est. In Charisii thesauro et maxime in ea, quam Diomedes conscripsit artem, qui Probi Berytii doctrinam conlecturus est, uestigia Henrici Keil

sequatur oportebit. Atque feliciter cuiquam uelim succedat ut argumentis probauerit id quod Otto Ribbeck coniecit, caput septimum Nonii de contrariis generibus uerborum secundum Probum conscriptum esse. De Prisciani ratione ac fontibus, de institutionum grammaticarum compositione nuper strenue inuestigauerunt Regimontani quorum libri suo loco laudati sunt in hac dissertatione. Inter fragmenta Probi siue certa siue dubia recepti sunt praeter ea quae ipse Priscianus se ex Institutis uel Catholicis cepisse professus est (quorum in numero est sententia p. 301, 14 de uocatio uocum Graecarum et illa p. 213, 22 de pronomine 'alius' prolata quae conferenda est cum iis quae p. 283, 9 exhibentur) omnes loci quibus Probi nomen adscriptum legitur. Qua in re feci, non quod contendam sed quod sentiam. Etenim, ne argumenta taceam quae ut ita sentirem me induxerunt, Ludouicus Ieep (Philol. 66 [1907] p. 12 sqq.; 68 [1909] p. 1 sqq.) in omnem Prisciani operis naturam indagans ostendit grammaticum non tam sua eruditione suoque iudicio in explicanda arte usum esse, sed auctores quos sibi sumpsisset compilasse inconsiderata ratione. Atque qui ita uolumina conficere non uerentur scriptores inertes, indigesta referre solent, quae hinc illinc adsumpserunt, ac paene integra. Ita quoque neminem fugerit locos, quos Priscianus auctoritate Probi insignitos uoluit, fere cunctos, siue dispositionem respicias siue argumentum, describi posse in duas praecipue comprehensiones, referri eos dico aut ad quaestionem de dubiis generibus aut de dubio perfecto; ita ut, unum auctorem his in rebus cum laudauerit Priscianus, natura suadeat ut unum auctorem accipiamus: atque meminerimus laudari re uera a Prisciano Probi commentarios de dubiis generibus et de dubio perfecto, quos ad Berytium referendos esse consentiunt plerique. Neque prudenter quisquam talem complexum diuellat, praeformata opinione ductus qua quaecumque apud Priscianum exhibeantur similiter in scriptis Pseudoprobianis adumbrata, haec utique a Berytio remouenda esse arbitretur. Nam praeterquam quod non uno loco ea quae certe Berytii doctrinam repetunt tam arte coniuncta sunt iis quae iuniori Probo uindicari solent, ut quem unum laudat fontem ipse scriptor, bipertitum esse uix concesseris nisi inuictis argumentis coactus, non solum haec argumenta desunt, sed alia sunt quae obstant. Nam plura plerumque, exempla praecipue ueterum scriptorum, proponit Priscianus quam quae in Catholicis aut Institutis leguntur, neque censendus est Priscianus haec ex suis

copiis addidisse (cf. iudicium quod de eo tulit Ieep, Philol. 66 p. 50 et 51). Itaque ex consensu Prisciani et Catholicorum scriptoris concludi nequit hunc esse illius fontem, sed utrumque eundem fontem adisse recte senserit quispiam (cf. Keil GL IV p. XXX). Ideo cum Priscianus Probum laudet, ne plurium Proborum opinionem redintegremus, Berytium intellegere necesse est. Sane multi Priscianum Probi Berytii ipsa scripta consulere nequise dixerunt omnesque qui de Capro grammatico egerunt, inuicem hanc sententiam repetiuerunt. Necdum uero usquam talis sententiae ualidum argumentum lectum est, immo Ausonii testimonio constat, quarto p. Chr. saeculo in manibus professorum Burdigalensium uersatos fuisse commentarios Probi Berytii, cuius placita retulit ipse quoque ex eadem Gallia meridionali tum bonarum artium praesidio oriundus grammaticus Consentius a Prisciani temporibus non longe remotus.

In appendice conlati sunt qui loci in commentis in artem Donati non pauci inueniuntur nomine Probi insigniti. Qui singulari habendi sunt loco recteque in unitatem quandam comprehendendi posse uidentur ideo quod plerique alter ex altero pendent Probique nomen singulis sententiis adscriptum legitur iisdem apud diuersos grammaticos, ita ut eos inuicem se compilasse appareat; tum continua in istis commentis conspicua est ratio qua Donatus et Probus sibi opponantur alter alteri, cuius discriminis momentum in eo maxime uersabatur quod ille pueris magis idoneus, hic potius prouectioribus aptus uideretur. Quam sententiam de comparandis duobus magistris penitus mentibus grammaticorum tum temporis inhaesisse testimonia docent 13; 14; 15. Atque istorum, quos dixi locos Probi nomine ornatos in commentis illis obuios, nonnulli aperte repetunt doctrinam uerbaque in Institutis Catholicisque relata, alii (in appendice singulis fragmentis adnotati sunt grammaticorum loci conferendi) sententiam proferunt oppositam ei quae in scriptis Probi iunioris custodita legitur, alii ad Berytii doctrinam se referunt, alii denique sunt qui ipso eodemque nomine Probi ornati placita exhibent inter se discrepantia. Quos ideo ne reiciat caueat prudens inuestigator. Sic enim manifeste agnoscitur condicio commentariorum Berytii, qui non ab ipso magistro conscripti sed a discipulis ad lectiones excepti erant, ita ut facile oreretur controuersia dixissetne talia magister necne: cuius condicionis praeclara testimonia sunt capita Gelliana XV 30 et III 1. Itaque qui illos locos in commentis istis inculcatos expediuerit singulos-

que suo restituerit auctori, non mediocris usus operam praestiterit.

Denique sicuti Probum carminum interpretem utique secundum praecepta disciplinae Graecae suam rationem iudiciumque conformanisse cognitum est, ita non falsus erit qui in inlustranda ratione grammatica lucem petiturus est a Graecae artis ratione. Neque enim, ut exemplo utar, sui ingenii subtilitate ductus ceteris grammaticis, qui deponentem figuram uerbi quod est tondeor commendarent, officiebat (Seru. ad Aen. I 194) actiuamque naturam uerbi defendebat: siquidem ex Graecorum magistrorum exemplo id fecisse uidetur qui docuerant *ἀντιπεπονητότα δὲ ἐστὶν ἐν τοῖς ἰππίοις, ἃ ἕπτα ὄντα ἐνεργήματα [δέ] ἐστὶν, οἷον „κείρεται“. ἐμπεριέχει γὰρ ἑαυτὸν ὁ κειρόμενος* (Diog. Laërt. VII 64 = Stoic. uet. fragm. uol. II 183 p. 59 Arnim).

Sed enim, recte quaesierit quispiam, cum tam dubio adhuc statu uersetur omnis haec de M. Valerii Probi Berytii auctoritate doctrinaque quaestio, quid sibi uult haec fragmentorum conlectio praematurum quodam ac intempestiuo partu edita? Quam diutius retinere noluit scriptor forasque dedit non tamquam perfectam absolutamque, sed ut fundamentum sit quo nisus uerum aedificium exstruat sedulus fabricator, sitque congeries, unde materiam sumat quam in formam disponat artetque. Atque singulis laterculis perpensis facile hunc uel illum reiciat prudens artifex, alios hinc illinc eligere maluerit.

Ex uariis lectionibus codicum emendationibusque posteriorum subiecta sunt singulis fragmentis quae sufficere uidebantur; adscripti sunt suis locis numeri qui ad paginas disputationis Iulii Steup reuocent.

Restat dulce officium: ut Friderico Marx Antonio Elter Hygino Funaioli qui plagulas legere non lassi libellum in uulgus exiturum emedantes castigantes prosecuti sunt, gratias agam maximas.

Mense Martio MCMX.